

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

JITKA BRYCHTOVÁ

Roční období ve školní družině - výtvarné řady.
(Východiska pro tvorbu integrovaných tematických celků)

Část B

Seasons in public nursery - art cycles
(The bases for creation of integrated theme unit)

Part B

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Hajdušková

Praha 2009

OBSAH

1.	Jaro	
1.1	zrod	
1.2	Jaro - růst rostlin	
1.3	Jaro - kvetení	
2.	Léto	
2.1	Léto-slunce.....	15
2.2	Léto-prázdniny voní po vodě.....	17
2.3	Léto - co jsem viděl o prázdninách.....	22
3.	Podzim	
3.1	Podzim - dary země.....	27
3.1	Podzim - pomíjivost.....	31
3.2	Podzim - proměny.....	33
4.	Zima	
4.1	Zima-Vánoce.....	37
4.2	Zima-zimní spánek.....	45
4.3	Zima-běh času.....	51

Přípravy projektu Jaro, léto, podzim, zima

V této části své bakalářské práce uvádím podrobné přípravy k jednotlivým řadám projektu *Roční období ve školní družině*, didaktické řady Jaro, Léto, Podzim, Zima.

1. Jaro (výuka březem - květen)

1.1 Jaro - zrod

1. Námět: Volání jara

Motivace: Letošní zima byla dlouhá a pořád se neměla k odchodu. Zkusme zavolat „zimo jdi pryč!“ Jak asi volá příroda na rostliny a zvířata? Pojďme se podívat, koho zavolá nejdříve. V knížce prohlédneme, jak se postupně příroda probouzí. Jaké změny můžeme pozorovat? Tráva se začíná zelenat a probouzí se v ní život. Kvetou první jarní květy. Znáte nějaké květiny, které rostou a kvetou na jaře? Mohou to být sněženky, krokusy, petrklíče, tulipány, narcisy... A co zvířata? V knížce prohlédneme hmyz, vývoj motýla, kdo se budí nejdříve ze zimního spánku... Jedno odpoledne, uskutečníme jeden z rituálů, kdy se loučíme se zimou - otvírání studánek.

Pojetí práce: Z dlouhého pruhu balicího papíru - zdobeného barevnými škálami, vytváříme koberec pro celebritu „Jaro“.

Výtvarný problém: rozšiřování palety jarních odstínů (valéry), míchání barev

Výtvarná technika: malba

Přidaná hodnota: současné a tradiční jarní rituály, Langhammerová, J., Čtvero ročních dob v lidové tvorbě

Výtvarná a vizuální kultura: Jean Bazaine, Kvetoucí keř, (Taschen: Umění 20. století, str. 229)

Březen

Březen, to je měsíc jara, Sluníčko se na vás směje,
budí všechny květinčky. už musíte vstávat!
„Vstávejte a rozkvétejte, Paprsek ten krásně hřeje,
i když jste jen malinký! zkouší teplo dávat.

(Z. Grufíková - Kopecká, *Básničky od srdíčka*)

2. **Námět: Kdypak motýlku vykoukneš na svět?**

Motivace: Dětem čtu text od Františka Nepila

„Na světě je krás k nespočítání, ale nejkrásnější ze všeho jsme my,“ říkají motýli. „Máme úplně stejné barvy jako květiny a navíc i létáme. Kytky jsou takové buchty: kam je ráno postavíte, tam je večer najdete. To my, bělásci, žluťásci nebo modrásci toho za den obrazíme, že by tomu nikdo nevěřil!“

Vtom tedy nejsou daleko od pravdy, až na to, že od květin je náhodou moc hezké, že nejsou takové přelétavé. Co z toho, kdyby člověk dostal k svátku kytici kopretin a ta by se pak zvedla a uletěla někam na palouk!...

Motýl opravdu chvíli neposedí. Když přiletí na květ, pořád se točí a stále zavírá a rozevívá křídla. Jako by jimi dýchal. „Sed' klidně a nevrť se,“ napomínám ho. A to je jako by hrách na stěnu házel. Motýl prostě už jiný nebude.

Na motýlech jsou nejkrásnější jejich křídla. To dobře vědí babočky, perleťovci, stužkonosky, vřetenušky, otakárci i jasoni. Proto nenechají nikoho vynadávat se na ně dosyta. Buď křídla zavřou, nebo zase uletí a je po všem.

Křídla mají krásná, protože hrají všemi barvami světa. Zdobí je i skvrny, kroužky, tečkování, paví oka, stužky, kostky, čárkování i vlnkování, a také ostruhy, špice či vykrajování...

(František Nepil: *Krásní motýli - úryvek, KOLIK JE NA SVĚTĚ KRÁS, Albatros, Praha 1986*)

Potom si prohlédáme knihu Velká dětská encyklopedie (Ottovo nakladatelství, 2001) a povídáme si o vývoji motýla. Zázračná proměna z vajíček v housenku, z nich kukla a z kukly motýl, který zase naklade vajíčka. Jeden z nekonečných zázraků a proměn života na Zemi. Na fotografiích a ilustračních obrázcích pozorujeme, jak se housenky zavíjejí do hedvábných zámotků, a jak uvnitř pak probíhá ona podivuhodná tělesná proměna. I my se teď děti vyzkoušíme proměnit jako motýli. Pokusíme se stejně jako housenky ukryt do zámotků a pak se z nich vyklubat.

Pojetí práce: Třída se rozdělí na dvě poloviny. První se bude stávat kuklou, druhá jí vtom bude pomáhat a zároveň ji sledovat. Po té se skupiny vymění. Ve školní zahradě si dvojice dětí najde svůj strom, kam bude chtít připevnit svou kuklu. Děti se vzájemně omotávají toaletním papírem. Děti, které omotávaly, poodejdou a sledují klubání. Celou akci natáčíme na video.

Výtvarný problém: zkoumání vlastních pocitů pomocí proměny - proměna, klubání, perforace papíru, tělová akce

Výtvarná technika: akční tvorba, práce ve dvojicích

Přidaná hodnota: Zrod motýla, jako akce, kterou si děti samy na sobě prožijí.

Výtvarná a vizuální kultura: Velká dětská encyklopedie (Ottovo nakladatelství, 2001)

3. Námět: Ptačí hnízda

Motivace: Hnízdo je místem zrodu nového života (ptáků). V knížce prohlédáme, jak vznikají, čím se liší. Která jsou typická pro holuby (nepořádná hnízda), sýkorky (malý košíček), brhlíky (dutiny stromů), rehky (kolem lidských příbytků - okapy, zdi). Vycházka do přírody, kde se snažíme objevit některá z ptačích hnízd.

Pojetí práce: Pomocí provázků konstruujeme z klacíků, větviček a trávy hnízda, která umísťujeme na dětmi vybraném místě v zahradě školy.

Výtvarný problém: prostorová konstrukce z přírodních materiálů, instalace

Technika: land - art, prostorová konstrukce z přírodních materiálů

Přidaná hodnota: Zásah člověka do přírody, který by ji neničil, ale obohatil. Komparace lidských a zvířecích sídel.

Výtvarná a vizuální kultura: Petr Fica, Stromy, hnízda

Odkazy: <http://www.maudcaffe.net/galerie/petr-ficaj-stromy-hnizda/>

4. Námět: Ptačí sněm - zpěv ptáků

Motivace: Jaro je obdobím, které nepřichází naráz a s jistotou. Hraje si na schovávanou. Slunce má sice ještě chladné paprsky, ale my cítíme, že jaro je ve vzduchu. A když potom nastane, je den ze dne krásnější. Jaro je kouzelník, který čaruje teplem slunce, pestrostí barev. Můžeme sledovat zázraky, které se v přírodě dějí. Do přírody se vracejí barvy, zvuky a zpěv. Čteme s dětmi básničky o ptácích (jak mluví ptáci) - František Hrubín, Špalíček pohádek. Poslech CD s hlasy ptáků.

Pojetí práce: Pomocí dřívka a barevných tuší, zaznamenáváme ptačí zpěv. Záznam zvuku, lineární záznam zvuku.

Výtvarný problém: záznam zvířecího hlasu pomocí linií, lineární kompozice, změny rytmu, barva zvuku, hlasitost zvuku a přítlak (intenzita) na kreslicí nástroj, pohyb linky, tvar linky, šířka a tloušťka linie, délka zvuku a délka linie

Technika: kresba dřívkem, barevné tuše

Přidaná hodnota: Nejenom lidé, ale i ptáci a ostatní zvířata nám svými projevy mohou něco sdělovat.

Výtvarná a vizuální kultura: Milan Grygar (Národní galerie, Veletržní palác)

Odkazy: <http://www.zdeneksklenar.cz/vystavy/milan-grygar-akusticke-kresby-a-partitury>

1.2 Růst rostlin - přechodové úlohy

1. Námět: Probouzení stromů

Motivace: S jarem přichází všechno pěkné, na co v mrazivých dnech všichni netrpělivě čekáme - hřejivé sluneční paprsky, probouzející se příroda, která se postupně vybarvuje a stím přichází i příjemnější nálada a radost ze života. Na začátku jara je příroda ještě smutná, jako by jí něco chybělo. Co to je děti? (listy, vůně kyttek, barvy) Když se na jaře stromy probouzí, tak i ta jejich smutnější barevnost je velmi zajímavá. Zjistíme, že až tak nebarevná vlastně není...

Pojetí práce: V zahradě školy zkoumáme kůru stromů. Kmeny obalíme pruhy balicího papíru a frotujeme ji barvami, které na ní vidí (rudky, uhly). Potom dám dětem k dispozici barevnější materiál (barevné pastely) a podíváme se, jak by se kůra změnila a zda by jí to skutečně slušelo, kdyby byla takhle barevná.

Výtvarný problém: hra s povrchovými strukturami - frotáž

Technika: frotáž

Přidaná hodnota: Všechno má svůj čas.

Výtvarná a vizuální kultura: Šimotová Johnová Adriena

Odkazy: <http://abart.artarchiv.cz/osoby.php?IDosoby=245>

2. Námět: Rostliny z jiné planety

Motivace: S dětmi prohlížíme encyklopedie rostlin (Encyklopedie živého světa, Svojtka, Mladý pozorovatel v lese, Slovart, Dětská encyklopedie do kapsy, Ottovo nakladatelství). Hledáme rostliny, které nám připadají být podivné, nebo něčím zajímavé. Potom vybrané rostliny ofotíme a vytiskneme. Děti je vytrhají nebo vystříhnou a nalepí na špejle. Já pak exotické rostliny rozmístím v zahradě školy. Děti budou do zahrady (cizí planety) vysláni jako „kosmonauti“ na průzkum. Jejich úkolem bude najít a do herbářů zaznamenat, co

nejvíce různých rostlin, které na planetě objevily... Společně si přečteme, jak se rostliny jmenují.

Pojetí práce: Děti budou mít za úkol z nalezených květin sestavit květiny nové. Ještě exotičtější. Rozstříhají je a budou jednotlivé části mezi sebou směřovat, aby mohli vytvořit „rostlinu exota“. Pak pro svou exotickou rostlinu vymyslí název.

Výtvarný problém: výrazové prostředky různých druhů papíru

Technika: dekorativní činnost - koláž

Přidaná hodnota: Vznik nových druhů. Od řízkování, přes křížení až ke genetickému inženýrství, vyprávíme si s dětmi o zemědělství, chovatelství až k lidským embryím.

Výtvarná a vizuální kultura: ukázka herbářů

3. Námět: Jarní mimikry

Motivace: Určitě všichni víte, že některá zvířata se v přírodě dokážou ukrýt tak, že si jich ani nevšimneme. Kdo to dokáže? Vzpomenete si na některá? My si teď zahrajeme na schovávanou a zkusíme se schovat tak, aby nás ostatní nenašli.

Představte si, že byste měli ukrýt jenom vaše nohy. Jak by to šlo udělat, když vám prozradím, že pomoci by nám mohly jenom barvy?

Někteří lidé si zdobí části svého těla. Tato činnost je často součástí určitých rituálů, kdy děkují přírodě za vše krásné, čím nás obklopuje. My se teď pokusíme barvami si utvořit jarní ponožku (mimikry) a já vám prozradím jak.

Pojetí práce: Jdeme k rybníku. Venku si najdou děti místo, se kterým chtějí, aby jim splynuly jejich nohy. Pracují ve dvojicích. Promastíme důkladně nohu krémem, malujeme barvami na část těla (noha), soustředíme se na volbu barev - souznění s přírodou. Poté se děti ve dvojici vymění. Nakonec se vyfotí.

Výtvarný problém: malba na tělo, světlost a sytost barev, valéry

Technika: body-art (noha), barvy JOVI, nebo jiné pro malbu na tělo, práce ve dvojicích nebo ve skupině, fotografie

Přidaná hodnota: Spolupráce ve dvojici, učit se respektovat potřeby druhého, posilovat zodpovědnost. Proč chci splynout s místem v krajině? Zdobí se domorodci, aby splynuli s krajinou nebo to má jiný význam? Co znamená slovo mimikry?

Podobnost organismu (napodobitelie) buď jinému organismu, nebo neživému předmětu (modelu), která pravděpodobně poskytuje napodobiteli výhody v rámci přirozeného výběru; úkryt

Výtvarná a vizuální kultura: Seznámení dětí s rituálním malováním těla u některých národů např. domorodci v tichomoří, v Africe, ukázka prací malování na tělo (body - art).

Odkazy: Tajemná Afrika, Giansanti Gianni, 2004

4. Námět: Jak žije a umírá rostlina

Motivace: Dětem pustím dokument Mikrokosmos (Francie/Švýcarsko/Itálie, 1996). Zasadíme semínka fazole. Pozorujeme růst semínka, klíčku, rostliny, květu, plodu a pak schnutí a umírání rostliny. Jak rychle roste rostlina? Je možné to zachytit pouhým okem? Co se děje s rostlinou při růstu a při umírání? Jak to vypadá?

Pojetí práce: Snažíme se o zachycení děje jednoho z vegetačních období. Prokreslení motivu (semínko a klíček). Formát A4, A5.

Výtvarný problém: jednoduchá lineární kresba, ilustrace skutečnosti

Technika: kresba suchou stopou - uhel, rudka, tužka (dle výběru dětí)

Přidaná hodnota: Všimnout si věcí kolem sebe, zaznamenat neopakovatelnost.

Výtvarná a vizuální kultura: obrázky v encyklopediích (Encyklopedie živého světa, Svojtka, Mladý pozorovatel v lese, Slovart, Dětská encyklopedie do kapsy, Ottovo nakladatelství)

1.3 Kvetení - přechodové úlohy

1. Námět: Vůně květin

Motivace: Vycházka do „drogerie“. Jdeme na vycházku a zjišťujeme, jaké vůně na jaře cítíme (pařící se hlína, vůně vzduchu po jarním dešti, vůně prvních jarních kytek). Potom skutečně dojdeme do drogerie a v obchodě zkoumáme tzv. „jarní“ vůně. Jsou nám příjemné? Chtěli byste takhle vonět? Jaký je rozdíl mezi vůní „venkovního parfému“ (lesa, trávy, deště, hlíny...) a vůně z obchodu? Při vycházce si děti nasbírají vzorky (přírodních vůní do lahví svíčky, v drogerii na testovací papírky). Potom pro každou vůni hledají vhodný barevný odstín a pak z vůní i s barev tvoří čichové a vizuální kompozice.

Pojetí práce: Z hedvábných barevných papírů vystřihujeme a vytrháváme kruhy, lepíme je na průsvitný papír, různě je překrýváme. Všimáme si vzniku nových barev - překrýváním. Práce zavěšujeme na okna, pozorujeme je proti světlu.

Výtvarný problém: propojení barvy a vůně, hledání barev a vůní jara

Technika: koláž - vytvářená prosvítajícími vrstvami hedvábných papírů proti světlu, formát A4-A2

Přidaná hodnota: K čemu nám slouží čich, jak se pomocí něj orientujeme? Co nám voní a co už ne? Proč voní rostliny?

Odkazy:

http://skoly.praha.eu/files/=53334/V%c3%bdtvarn%c3%al+v%c3%o/obdchova_k+tisku.pdf

2. Námět: Flakón pro vůni jara

Motivace: Minulý týden jsme byli v obchodě, kde jsme si prohlíželi a zkoumali jarní vůně. Jaké jsme tam viděli flakóny? Co je to flakón? Čím byly zajímavé? Koupili byste vůni, třeba právě kvůli flakónu? Ukazují dětem na internetu, jak návrh flakónu vzniká (<http://www.parfemista.cz/historie-flakonu.htm>). Flakón musí být nejen líbivý, ale zároveň by měl vyjadřovat svým tvarem a barvou charakter vůně, kterou obsahuje.

Pojetí práce: Z PET lahví a dalších již použitých materiálů (dráty, barevné plasty, korálky, papíry, fólie, atd.) vytváříme flakón. PET láhev stříháme, ohýbáme, kroutíme (některé části můžeme dát zapéct do trouby, kde dojde k deformaci materiálu). Design flakónu (tvar, barva, zdobení) přizpůsobujeme podle typu vůně. Navazujeme na práci s barevnými kolážemi (lekce -1.3.1).

Výtvarný problém: materiálová experimentace, hledání materiálu, tvaru, barvy, dekorace pro konkrétní vůni.

Technika: recyklace a experimentace s různými materiály (deklasované materiály)

Přidaná hodnota: Deklasované materiály, recyklace. Vlastnosti materiálů, tříděný odpad.

Výtvarná a vizuální kultura: Zdeněk Freisleben, Flakón roku 2000

Odkazy: <http://www.keramika-sklo.cz/zobraz.php?searchtext=d%9Eb%EIn%F9>

http://www.arome.cz/index.php?page=parfemy_clanky&clanek=l

3. Námět: Kouzelný lektvar - etiketa

Motivace: Vzpomeneme si, jak jsme navrhovali flakón pro vůni. Co ještě bylo na flakónu (etiketa, název, složení...)? Ukazujeme si nějaké flakóny od parfémů. Podívejte se, jaké písmo je v názvu parfému nebo na etiketě, v časopise, či knížce. Jak vypadá? Je tiskací, psací, jakou má velikost, jak je tvarované? Kromě toho, že má písmo funkci sdělovací, má i hodnotu výtvarnou. Ukážu dětem rukopis ve staré kronice, egyptské hieroglyfy, písmové znaky japonštiny. Jaký je rozdíl mezi těmito dvěma písmy (staré a z časopisu)? Teď si představte, že by vaše vůně měla kouzelnou moc. Kdo by si k ní přičichnul, tomu by se splnilo jedno přání.

Pojetí práce: Vytvoříme si základní tvar etikety podle typu flakónu. Zvolíme barvu papíru, velikost a přizpůsobíme tvar. Z barevných časopisů, novin, letáků vystříhujeme různá písmena. Skládáme z nich název pro lektvar nebo parfém s kouzelnou mocí.

Výtvarný problém: komponování vystříhaných písmen do plochy, kompozice

Technika: koláž

Přidaná hodnota: Komu bych chtěl splnit jedno přání? Pro koho bych mohl svůj lektvar vytvořit? Jakou moc by měl můj lektvar nebo parfém mít?

Výtvarná a vizuální kultura: ukázky písma, Vojtěch Preissig

Odkazy:

http://www.magtypo.cz/buxus/generate_page.php?page_id=304&buxus_typo=fl7a92183f0714f9c9afb256a8c87010

4. *Námět: Hra pro vítr*

Motivace: Procházka v zahradě školy. Všimáme si jarních květin a jejich odkvétání, foukáme do paraplíček pampelišky. Co všechno se v zahradě změnilo od doby, kdy začalo jaro? Proč? (změna ročního období jara na léto). Pozorujeme změny v přírodě. Vyprávíme si s dětmi o umění, které je součástí přírody.

Pojetí práce: Na větve stromů zavěšujeme provázky s pampeliškami, květy, kamínky, můžeme vystřihnout nebo vytrhávat tvary z papíru. Pozorujeme hru větru.

Výtvarný problém: proměny objektů v důsledku pohybu

Technika: pohyblivé objekty v zahradě školy

Přidaná hodnota: Vítr, funkce větru v přírodě, proměny větru, jeho síla a vliv na okolí.

Výtvarná a vizuální kultura: Alexander Calder

Odkazy: <http://alexander-calder.navajo.cz/>

Obr. 1: Obrazová příloha k lekci Hra pro vítr

5. Námět: Strom poznání

Motivace: Co všechno už jsem poznal, viděl, co už umím? Na co jsem přišel a co jsem objevil? Nad našimi pracemi, fotografiemi vzpomínáme na to, co jsme se naučili během vyprávění a tvoření k námětu jaro.

Pojetí práce: Vytvoříme s dětmi metaforický strom poznání (myšlenkovou a obrazovou mapu). Společně na velký formát balicího papíru zapisujeme, lepíme obrázky, které jsme nasbírali, ukazovali si během jara a fotografie, kde jsou zachycené naše práce a kreslíme pastely, dáváme tak dohromady, co už jsme se naučili při výtvarných činnostech týkajících se jara.

Výtvarný problém: kompozice, vztah obrazu a písma, vyvážené rozvržení plochy, uvědomování si vztahu výtvarného motivu a formátu

Technika: koláž, asambláž, doplněná písmem

Přidaná hodnota: „To co jsem se naučil, už mi nikdo nevezme.“ Rekapitulace námětů, témat, aktivit a činností, které jsme s dětmi dělali. Formulování toho co se děti naučily nebo co poznaly verbální i neverbální formou.

Výtvarná a vizuální kultura: obrazové a pojmové mapy (ukázka práce žáků vyšších ročníků)

Stojí, stojí strom, (rok)
na tom stromě 12 větví. (měsíce)
Na každé větvi 4 hnízda, (týdny)
v každém hnízdě 7 ptáčat. (dny)

2. Léto (výuka červen - srpen)

2.1 Slunce

1. Námět: Slunce

Motivace: Pozorujeme dopady slunečního záření do místnosti a v místnosti. Sledujeme hru světla a stínů, proměny denního světla a jejich vliv na proměnu místnosti, v níž se nacházíme. Dětem ukazují fotografie ze stálé expozice Galerie Františka Drtikola v Příbrami.

Pojetí práce: Zachytit dopad světla do místnosti skrze okno. Vyjádřit vztah světla a stínu.

Výtvarný problém: světelná kompozice, barevné kontrasty, světlost a tmavost nebo hra kontrastů osvětlených a zastíněných ploch, vržené stíny

Technika: kresba - pastely, křídly, formát A3

Přidaná hodnota: Slunce jako síla života.

Výtvarná a vizuální kultura: František Drtikol

Odkazy: http://www.galerie-drtikol.com/?p=stala_expozice

2. Námět: Hra se stíny

Motivace: Máme radost, když svítí sluníčko. Den je veselý a příjemný. Na slunci je teplo a všechno kolem je barevnější a zářivější než jindy. Bez sluníčka by nebyly na Zemi rostliny, zvířata ani lidé. Pozorujeme slunce skrze svařovací sklo, proměny světla, když je zamračeno, když je jasno, polojasno, zbarvení oblohy podle slunce. Pozorování v přírodě, záznam proměn stínu, vztah světlo a čas. Pozorujeme stíny vrhané větvemi stromů na zem a okolí.

Pojetí práce: Z balicího papíru vytrháme obrys větví, podle vrženého stínu, posouváme je a otrháváme jejich obrys podle toho, jak se stíny mění. Vždy určitou fázi vyfotíme. Vytrhaný

obrys použijeme také jako šablonu, zaznamenáme kresbou (obkreslením obrysu, nebo vykreslením okolní plochy) fáze pohybu stínů.

Výtvarný problém: rozfázování pohybu, odstíny šedé, pohyb

Technika: trhání papíru, práce se šablonou, kresba uhlím

Přidaná hodnota: Vnímání přírodních dějů.

Výtvarná kultura: Duchamp, Akt sestupující ze schodů, 1912, Giacomo Balla, Dynamika psa na vodítku, 1912, ukázky z práce žáků Základní umělecké školy

3. Námět: Hra se stíny - fotografie

Motivace: Minulý týden jsme v přírodě pozorovali proměny stínu, jiné stíny dopadají na stejném místě dopoledne a jiné odpoledne. Dnes se pokusíme zpracovat to, co jsme minulou hodinu zaznamenávali kresbou, pomocí fotografie.

Pojetí práce: Pomocí digitálního fotoaparátu snaha o zachycení dopadajících paprsků a stínů. Všimnout si změn při úhlu pohledu a vybrat jeden vhodný. Vysvětlit základy při fotografování (dodržet pravidlo správného osvětlení fotografovaného objektu, správné ostření, dostatečná hloubka ostrosti a správně nastavená expozice). Každé z dětí bude mít dvacet pokusů, čísla fotografií zapisovat společně se jménem dítěte. Zpracování na počítači (Moviemaker),

Výtvarný problém: světlo a stín, vržený stín, úhel pohledu, fotografie, pixilace

Technika: černobílá fotografie, pixilace

Přidaná hodnota: Šejnův projekt - M. Šejn nefotí les kvůli světlu a stínu, ale zaznamenává jeho divokost. Má tato divokost se světlem a stínem něco společného? (temnější les bude vypadat více strašidelně než les jasně prozářený sluncem)

Výtvarná kultura: Miloš Šejn, projekt Prales ve fotografii

Odkazy: <http://www.sejn.cz>)

4. *Námět: Objekty z kamenů - symbol Slunce*

Motivace: Už od samého počátku lidstva bylo Slunce centrem pozornosti mnoha civilizací a bylo uctíváno jako posvátný dárce života. Již naši předkové věděli, že Slunce je pro život důležité, a proto je uctívali jako boha. Jeho obraz se objevuje po řadu tisíciletí v mnoha podobách. Vyprávění mýtu o zrození Slunce podle starých Egyptanů.

Pojetí práce: Z přírodního materiálu - kamene vytvoříme různé kompozice v krajině. Budeme sledovat jejich vzájemný vztah (harmonie, kontrast).

Výtvarný problém: objekt v krajině, vztah objektu a krajiny (harmonie, kontrast, doplnění, splynutí, překážení)

Technika: prostorová tvorba - kompozice z přírodních prvků, práce ve skupině

Přidaná hodnota: Kult slunce v různých kulturách a civilizacích.

Výtvarná kultura: Májové, Aztékové

2.2 *Prázdniny voní po vodě - přechodové úlohy*

1. *Námět: Moře*

Motivace: Povídáme si o prázdninách, co na nich máme nejraději a proč. Jak voní moře, jeho řeč (šplouchání vln). Dětem, které ještě u moře nebyly, zkusíme přiblížit vzpomínkami, vyprávíme zážitky. Ukazujeme fotografie z našeho pobytu u moře. Poslech CD se zvuky šplouchání.

Učíme se píseň od Jaromíra Nohavici - „V moři je místa dost“

Pojetí práce: Dětem dám k dispozici dlouhý široký pruh balicího papíru. Pověším ho do vodorovné polohy na zeď a nechám děti linie hladiny zaznamenávat (malbou různě širokými štětci) na tento papír. K práci posloucháme Smetanovu Vltavu.

Výtvarný problém: řazení linií, rytmus, vyjádření klidného či dynamického rytmu linií (vln)

Technika: malba různě širokými štětci

Přidaná hodnota: Pohyby v přírodě, vlnění. Jak vzniká vlnění? Co mění hladinu moře?

Výtvarná kultura: Vladimír Boudník

Odkazy: <http://www.galeriesecese.cz/index.php?mod=vystavy&detail=4&lang=cz>

2. Námět: Život v kapce vody

Motivace: Vycházka do přírody, kdy z potoka, říčky odebereme vzorek vody. Přemýšlíme o tom, co v kapce vody asi objevíme. Buňka, množení bakterií - pozorujeme kapku vody pod mikroskopem.

Pojetí práce: Seznámím děti s principy tisku z papírové koláže. Děti budou mít za úkol zachytit to, co viděli v kapce vody při pozorování pod mikroskopem. Mnohonásobné zvětšení.

Výtvarný problém: vzájemné vztahy mezi prvky koláže

Technika: tisk z koláže

Přidaná hodnota: Dívat se na svět, jeho projevy života a jeho celistvosti.

Výtvarná kultura: Šimon Brejcha, Nanovetřelci

Odkazy:

http://www.bkc.cz/fotogalerie/2007/Simon_Brejcha/slides/Simon_Brejcha_14.html

3. Námět: Povodňové koše, bóje

Motivace: Co se stane s vodou, když vypuknou povodně? Co se do vody všechno dostane? Vytvoříme bóje nebo koše, ve kterých se zachytí to, o co je možné přijít při povodních.

Pojetí práce: Tvarujeme pletivo, okraje zpevníme drátem. Do koše z pletiva umísťujeme předměty, o které člověk může přijít při povodni, záplavách (fotografie, části oděvů, obuv, zařízení domácnosti...). Každý pak vytvoří příběh svého koše, jaké věci a odkud se do něj dostaly.

Výtvarný problém: náhodné objekty z různých předmětů, povodeň jako princip náhody, náhoda a výběr, vlastnosti věcí a jejich příběhy

Technika: výtvarný objekt z pletiva, práce ve skupině

Přidaná hodnota: Uvědomování si ničivé síly vody, zachycení následků ničivosti a krutosti přírodního živlu.

Výtvarná a vizuální kultura: czech press photo (2003) a dokumentární fotografie z povodní v oblasti Jihlavy z let 1984

4. Námět: Kaluže a letní bouřky

Motivace: Dívali jste se někdy z okna na ulici nebo do zahrady, když prší? Jak to v takovém počasí venku vypadá? Co se děje s půdou, se zemí, s trávou? Pozorujeme, jak se země pod tíhou deště mění (bahno, rozblácená cesta, co déšť odnese), hledáme zajímavé prohlubně, otisky bot, struktury a reliéfy v půdě.

Pojetí práce: Otisky stop v měkké hlíně, blátě a jejich odlévání - zvýšené okraje kolem mělkých otisků, zalití, očištění sádrových odlitek.

Výtvarný problém: struktury a reliéfy v půdě po dešti, záznam plastických povrchů, pozitivní a negativní odlitek

Technika: otisk, odlévání sádrových odlitek .

Přidaná hodnota: Nic netrvá věčně.

Výtvarná a vizuální kultura: Eva Kmentová

Odkazy: <http://www.e-architekt.cz/index.php?PId=2265&KatId=7>

5. *Námět: Koho schovám pod svůj deštník*

Motivace: Kdo už se někdy loudal v dešti? Zmokli jste, nebo vás někdo schoval pod deštník? Kdo? Bylo vám brouzdání příjemné, nebo vám byla zima? Co nosí lidé proti dešti, aby nezmokli? Znáte ještě nějaký jiný výraz pro deštník? Co označuje slovo paraplíčko? Kdy se takový výraz pro deštník používal? Používá se tento výraz ještě v dnešní době? Dětem nabídnu několik deštníků (malé, velké, slunečníky...), pozoruji, jak se děti rozdělí. Kdo zůstane sám? Pod kterým deštníkem je nejvíce dětí? Děti pak kreslí barevnými tušemi, jaké to bylo být schovaný pod deštníkem.

Pojetí práce: Barevné rozpracování kresby dřívkem a tuší, doplněná malbou vod. barvami

Výtvarný problém: vlastnosti barev, deštivá atmosféra, lavírování, akvarel (vodové barvy)

Technika: kolorovaná kresba tuší

Přidaná hodnota: Jak se lidé chrání před deštěm dnes a jak se chránili v minulosti?

Výtvarná a vizuální kultura: Počasí-Velký obrazový průvodce, B. Buckley, E J. Hopkins, R. Whitaker

Jiří Žáček

KDYŽ PRŠÍ

Když prší,

kvetou paraplíčka.

Když prší voda do ticha,

poslouchej déšť a zavři víčka.

Když prší,

Kvetou paraplíčka

a každý někam pospíchá.

(Aprílová škola, Albatros, Praha 1978)

Obr. 2: Obrazová příloha k lekci Koho schovám pod svůj deštník

6. Námět: Lodě na vodě

Motivace: Školní výlet spojený s plavbou a exkurzí na parníku. Zkoumáme vnitřek a vnějšek lodi (kolik má palub a co v podpalubí, kajuty...atd.), povídáme si s kapitánem a posádkou.

Pojetí práce: Děti budou mít za úkol dle vlastního výběru zachytit kresbou část lodě, která je nejvíce zaujala.

Výtvarný problém: přepis skutečnosti - vnitřní a vnější prostor lodi

Technika: kresba tuší

Přidaná hodnota: Připomenutí si technického pokroku, kterým lodě prošly.

Výtvarná a vizuální kultura: obrázky lodí z různých dob (starověká galéra, plachetnice, soudobá motorová loď)

Literatura: Lodě, Fortuna Print

2.3 Co jsem viděl o prázdninách - přechodové úlohy

1. Námět: Duha

Motivace: Vyprávění příběhu, jak se bílé sluneční světlo nemohlo prodrat stěnou vytvořenou kapkami deště. Aby to šlo snadněji, rozložilo duhu, vějíř barevných světél o nestejně vlnové délce. Nejdříve červené, oranžové, žluté, zelené, modré, tmavě modré a nakonec fialové světlo. Ne vždy však vidíme všechny barvy najednou. Ze země se jeví duha jako oblouk. Při pohledu z letadla má tvar kruhu. Můžeš vidět duhu, i když nebude pršet? (např. ve vodotrysku).

Pojetí práce: Děti budou mít za úkol pracovat s barevnými fóliemi, skládat je a hledat nové odstíny.

Výtvarný problém: vznik nových barevných odstínů pomocí barevných fólií, jejich skládáním, překrýváním

Technika: vrstvení barevných fólií

Přidaná hodnota: Zvýšení citlivosti pro barvy, které nás obklopují.

Výtvarná a vizuální kultura: op art

Odkazy:

<http://images.google.cz/images?hl=cs&lr=&um=l&q=op+art&sa=N&start=0&ndsp=20>

2. Námět: Zakleté království

Motivace: Četba z knížky V. Čtvrťka - Pohádky z pařezové chaloupky

Pojetí práce: Vycházka do lesa. Děti mají za úkol vybrat si postavu, která žije na zámku a pro ni najít vhodnou přírodninu, která ji bude vystihovat (třeba tvarem, strukturou, barvou, velikostí, tvrdostí nebo měkkostí - vlastnosti postavy symbolizované vlastnostmi přírodniny. Každé dítě má k dispozici plátýnko a provázek, myslí si postavu a najde pro ni přírodninu. Když najde vhodnou přírodninu, tak ji zabalí do plátna a položí na vyznačené místo, třeba pařez, nebo někde do kruhu. Pak si děti budou přírodniny půjčovat a

osahávat, nebo se jen dívat na jejich tvar, který je zahalen plátnem a odhadovat o jaký předmět se jedná. Ten, kdo přírodninu zabalil, prozradí, co je to za zámeckou (pohádkovou) postavu. Ostatní podle vlastností takové postavy odhadují, co je to za předmět. Když to uhodnou, je předmět odbalen a tedy vysvobozen ze zakletí. Pak si s dětmi zahrajeme hru „Zakleté království“. Každý předmět symbolizuje věc nebo postavu, kterou zlý čaroděj zaklel. Např. „V zámku žil princ a zlý čaroděj ho proměnil v šišku...“ Hrajeme, dokud se všichni nevystřídají. Sestavování jednotlivých dílů do společné práce.

Výtvarný problém: improvizované zásahy do podoby prostředí, vlastnosti postavy symbolizované vlastnostmi přírodniny

Technika: empaketáž, zakrývání věcí do obalu

Přidaná hodnota: Pohádkové proměny, zakletí a vysvobození.

Výtvarná a vizuální kultura: Christo & Seanne - Claude

3. Námět: *Byl jsem v cirkusu- šašek*

Motivace: Každý člověk se rád směje, proto chodí na různá představení, do kin a divadel. Ale taky třeba...? Zkuste uhádnout podle hádanky:

Račte vstoupit, velectění,

pod kouzelné šapitó.

Tady se sen v život mění,

večer bude nabito!

Pookřejte v našem stanu,

zvláště vy, co jste zvědaví,

obdivujte mořskou pannu,

pak vás klauni pobaví.

Vraní koně na oprati

tančí jako na bále,

nebojácní akrobati

skáčou salto mortale.

Cirkus

(Žáčkova encyklopedie pro žáčky, Albatros, Praha 2002)

Kam nás hádanka zavedla? Kdo už byl s rodiči v cirkuse? Co se vám tam nejvíc líbilo? Kdo všechno v cirkuse vystupoval? Jaké kousky předvádějí žongléři, krasojezdci, krotitelé, klauni... A co akrobaté? Co dělají, čím nás baví, až se nám tají dech? Po čem se pohybují? Pojdte zkusit zrealizovat cirkusové představení. Kdo, bude hrát artistu, kdo krotitele zvířat a kdo bude šašek? Je šašek vždycky veselý, nebo může být i smutný? Jaká může mít trápení? Stejná jako my lidé? Zamyšlení.

Pojetí práce: Děti mají za úkol vybrat si některou z cirkusových postav. Pak vystříhnou jednotlivé části jejího těla (z tvrdého papíru čtvrtky) a ty pak poskládají na jiný papír, barevný (aby postava vynikla). Jejich úkolem bude postavu rozpohybovat. Budeme hýbat s jednotlivými částmi postavy a vytvářet tři polohy (např. artista na laně - jak poskládám tělo artisty, když ztratí balanc a bude přepadávat). Jednu z poloh artisty využijeme k tisku z koláže.

Výtvarný problém: vzájemné vztahy mezi prvky koláže

Technika: tisk z koláže

Přidaná hodnota: Jak se smějeme, jak pláčeme? Lidská nálada, vyjadřování pocitů - umět je popsat, vyjadřování beze slov pomocí mimiky a gest.

I když se směje, uvnitř může být smutný a mít svá trápení.

Výtvarná a vizuální kultura: Pablo Picasso (Šamšula Pavel, Obrazárna v hlavě)

4. Námět: Strašidlo

Motivace: Četba z knížky J. Lady - Bubáci a hastrmani: „Na Syslově se usídlilo poctivé strašidlo Mulisák se svým synkem Bubáčkem...”

Pojetí práce: Děti mají za úkol z deklasovaného materiálu (plastové láhve, plechovky, barevné igelity, provázky drátek) vytvořit postavu „Mulisáka.”

Výtvarný problém: individuální přístup ke kompozici, rozvíjet výtvarnou představivost a fantazii, práce s deklasovaným materiálem, recyklace

Technika: výtvarný objekt - konstruování z odpadového materiálu

Přidaná hodnota: I když z něho jde strach, nemusí to tak být.

Výtvarná kultura: ukázky prací žáků ZUŠ

5. **Námět: Vzpomínka**

Motivace: Prázdniny nám utekly jako voda. Vzpomínáme na slunečné dny, na schovávanou před deštěm, na stáda beránků na obloze. Jaký je rozdíl mezi slunečným dnem a dnem, kdy prší? Vyjmenuj všechny druhy dešťů, vanoucích větrů, které jsi o prázdninách prožil.

Pojetí práce: Velký formát balicího papíru (velikosti okna) navlhčíme houbou, na celé ploše zapouštíme shora dolů studené barvy. Po zaschnutí doplníme kapkami nebo proudy dešťů.

Výtvarný problém: pozorování barevných stop, práce na mokřém podkladu, stékání

Technika: malba - zapouštění barev do vlhkého podkladu

Přidaná hodnota: Podoby dešťů.

Výtvarná a vizuální kultura: akční malba (Jackson Pollock)

Obláček

Pluje si obláček

jako ta lodička,

pluje si po nebi

okolo sluníčka.

Pluje si obláček

přes celé nebe,

až on si dopluje, rozprší sebe.

Mráček

„Kampak letíš mráčku

ve svém modrém fráčku?“

„Letím pršet na květiny,

na růže i kopretiny.’

„Čímpak ale pršíš mráčku,

ve své krásném modrém fráčku?“

„Kropím, prším, zalévám,

v každé kapse kapku mám.“

(Z. Grufíková - Kopecká, Básničky od srdíčka)

3. Podzim (výuka září-listopad)

3.1 Dary země

1. Námět: Podzimní listí

Motivace: Na kraji lesa stál mezi jehličnatými smrky listnatý strom. Na jaře a v létě byl stejně zelený, jako ostatní stromy okolo, ale na podzim...co to? Listy začaly žloutnout, hnědnout, sem tam se objevila červená nebo oranžová skvrnka. A také začaly opadávat. Jehličnaté stromky se začaly našemu stromku posmívat, že už není tak zelený jako oni. Strom byl smutný. Jednoho dne šly do lesa na procházku děti. Hned si všimly krásně vybarveného stromu. Začaly si pod ním hrát a sbírat jeho listy. Říkaly, že je krásný a jehličnatých stromů si ani nevšimly. Když si dost vyhrály, nasbíraly si ještě listy domů a se stromem se hezky rozloučily. A strom už nebyl smutný, věděl, že udělal dětem radost. Vyzkoušíme, jak padá listí ze stromu. Vyhazujeme listí nad hlavu, sledujeme, jak padá k zemi. Zkoušíme, jak šustí při chůzi. Všímáme si tvarů, povrchu...

Pojetí práce: Nasbírané spadané listy položíme pod hedvábný papír, jemně po nich jezdíme prsty a snažíme se procítit jejich nepravidelný povrch. Z balicího papíru vystřihneme velký list, z hedvábného nebo toaletního papíru se snažíme vymodelovat pomocí lepidla povrch, který jsme špičkami prstů vnímali a přeneseme všechny barevné tóny, kterých jsme si všimli.

Výtvarný problém: spojení hladkých a plastických ploch

Technika: papírový reliéf, malba temperou, formát A1 - A2

Přidaná hodnota: Poznávání detailů přírody, volba ztvárněného detailu.

Výtvarná a vizuální kultura: hmatové výstavy

Odkazy: <http://www.hapestetika.cz/index.php?idw=2>

2. Námět: Královna podzimu

Motivace:

Malířjménem Podzimek

Josef Kainar

Pomaluj tenhle háj

od kraje až po okraj,

trávu, hlínu, listí stromů.

A co řekl, udělal.

Co je v háji, pocáká to

na divno a na strakato,

do červené žlutou přidá,

hnědou s fialovou střídá,

někam i tou zlatou stříkne,

však ono si oko zvykne, rukávy si vyhrne, dělá šmouhy stříbrné,

pruhy, čmouhy,

skvrny, fleky,

čmárá po tom háji divném.

Uznale my hlavou kývnem:

Hle, co se tu podařilo!

To je podzimkovo dílo.

(zkráceno)

Vycházka do přírody - nasbíráme barevné listy. Vyprávím příběh o Královně podzimu.

Četba z knížky M. Lukešové „*Jakub a babí léto*“.

Pojetí práce: Nasbírané listí navlékáme na provázek, v řadách pomocí nitě přichycujeme na oděv (staré tričko, košili) a vytváříme oděv Královny podzimu. Můžeme vytvořit i čelenku, šál kolem krku. Pracujeme ve skupině. Hotové práce fotografujeme.

Výtvarný problém: návrh a realizace kostýmu, přírodní materiál jako dekorace na oděvu

Technika: navrhování, komponování, aranžování, fotografování, práce ve skupině

Přidaná hodnota: Vnímání změny barevnosti přírody.

Výtvarná a vizuální kultura: ukázka z díla malíře Arcimbolda, návštěva výstavy v Galerii Vysočina - práce studentů TU Liberec

3. Námět: Co ukrýváš šípku?

Motivace: Vycházka do přírody. Sbíráme plody, které nám nadělila příroda na podzim (kaštany, šípky...). Ve třídě dětem nakrájíme ovoce, které má zajímavou strukturu i uvnitř např. pomeranč, paprika, jablko, ananas, kiwi... Společně zkoumáme jednotlivé plátky, co nám připomínají, jak se mění proti světlu. Překrojíme i plody, které jsme nasbírali a pozorujeme, co ukrývají uvnitř.

Pojetí práce: Zvětšování detailů podzimních plodů v kresbě

Výtvarný problém: vnitřní struktura plodu, stínování

Technika: kresba uhlém

Přidaná hodnota: Krása uvnitř věcí.

Výtvarná a vizuální kultura: Albrecht Dürer

Odkazy: http://cs.wikipedia.org/wiki/Albrecht_D%C3%BCrer

4. Námět: Koláče podzimu

Motivace: Na podzim máme pod nohama měkce ustláno. Šlapeme po listí, které šustí, po spadáných semenech a plodech. Šlapeme po všem, co stromy a keře od jara nosily ve svých korunách a nyní nabízejí těm, kteří se umějí ohnout a sklonit pohled.

Pojetí práce: Z nasbíraných přírodnin - šípky, jeřabiny, černý jeřáb, trávy, barevné lístky, vytváříme koláče podzimu. Lepíme na karton ve tvaru kruhu.

Výtvarný problém: barevná kompozice v kruhovém formátu, hra s přírodninami, využití jejich barevnosti a tvarů

Technika: dekorativní práce s přírodními materiály (plody šípku, jeřabiny, černý jeřáb, trávy...)

Přidaná hodnota: Bez práce nejsou koláče, (význam tohoto pořekadla a vyprávění o dalších pořekadlech podobného významu)

Výtvarná a vizuální kultura: ukázky chodských koláčů

Obr. 3: Obrazová příloha k lekci Koláče podzimu

3.2. Pomíjivost - přechodové úlohy

1. Námět: Dušičky

Motivace: Dušičky nejsou svátkem zapomínajících. Naopak jsou svátkem těch, kdo si chtějí připomínat, odkud přišli, kde je jejich osobní, rodinná historie. Také těch, kterým se stýská... Vzpomínka na ty, kteří nás už nemohou pohladit, na ty, kteří už odešli z pozemského života. Narození a smrt patří neodmyslitelně do našich životů.

Návštěva hřbitova, vzpomínáme, povídáme si o předcích, kterým vděčíme za život.

Pojetí práce: V zatemněné třídě zapálit svíčky, adekvátní hudba, sledujeme pohyb plamínku svíčky.

Vyjádřit světelný i barevný kontrast barev bílé, žluté a černé. Světlo svíčky plamene v kontrastu s tmou.

Výtvarný problém: kontrast barev

Technika: malba temperou A4 - A2

Přidaná hodnota: tradice a svátky podzimu, dušičky

Výtvarná kultura: Vincent van Gogh, Kavárna večer

2. Námět: Chvění okamžiku

Motivace: Stalo se vám někdy, že se něco přihodilo, co trvalo jen krátkou chvíli, okamžik... a najednou to bylo zase pryč? Kdy to bylo? Přáli jste si, aby ta chvíle ještě pokračovala, aby se ten okamžik vrátil, ale už to nebylo možné?

Pojetí práce: Vytrhneme nepravidelný útržek z hedvábného papíru, prstem a čistou vodou malujeme na hedvábný papír. Poprášíme drcenou hlínou, aby došlo k udržení stopy.

Výtvarný problém: malba prstem a čistou vodou na hedvábný papír a její pozvolné usychání, využití drcené hlíny k udržení stopy

Technika: malba čistou vodou, nepravidelný útržek hedvábného papíru

Přidaná hodnota: Uvědomění si pomíjivosti.

Výtvarná a vizuální kultura: kaligrafie, haiku ..., sbírka Japonské poezie, Verše psané na vodu

3. Námět: Okamžik

Motivace: Minulý týden jsme si vyprávěli o okamžiku, kdy člověk zažije něco pěkného, příjemného. Chce si tento okamžik pamatovat... Může to být ale i okamžik, který člověku změní život, obrátí mu ho naruby. Máte ve svém okolí někoho, kdo je handicapovaný? Co to slovo znamená? Je to nějaké omezení a my si vyzkoušíme, jaké to je, když jsme omezení... Vyprávění o lidech, kterým okamžik změnil život.

Pojetí práce: Vytvořit stejné podmínky, jaké mají handicapovaní lidé (malování ústy, zavázané oči, maluj levou rukou). Pokus se nakreslit věc, kterou máš doma nejradši.

Výtvarný problém: netradiční držení nástroje, kontrola a ovládnutí stopy, nedokonalost, náhoda

Technika: malba temperou, kresba tuší,

Přidaná hodnota: Co znamená handicap?

Výtvarná kultura: ukázky prací handicapovaných lidí, Martin Velíšek, Jan Potměšil, Bedřich Smetana, Ray Charles

4. Námět: Nápor větru

Motivace: Jaké je počasí? Co se děje venku s přírodou? Příroda se ukládá k odpočinku, počasí se kazí, je nevlídno, chladno, vlhko a větrno. Vítr se točí a odnáší to, co mu stojí v cestě.

Pojetí práce: Vyjádření pohybu rychle proudícího vzduchu, který unáší listy, semínka, papírky, jízdenky, papírovou vlašťovku...

Výtvarný problém: záznam pohybu (víření, poletování, proudění, valení, atd.), vytváření lineárního rytmu a jeho proměn

Technika: gestická kresba dřívkem a tuší, vlepéné artefakty

Přidaná hodnota: Vnímání přírodních dějů a jejich rytmů.

Výtvarná kultura: Hans Hartung

Odkazy:

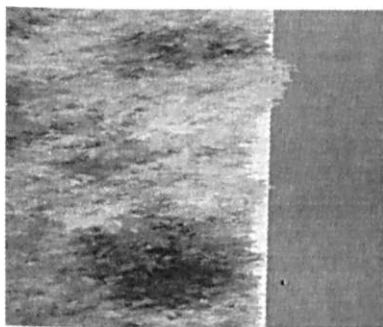
<http://images.google.cz/images?hl=cs&lr=&um=l&q=Hans+Hartung&sa=N&start=60&ndsp=20>

3.3. Proměny - přechodové úlohy

1. Námět: Konec vlády pána Podzimu

Motivace: Podzim pomalu končí a připravuje se předat vládu paní Zimě. Co všechno musel pan Podzim zvládnout udělat? Jak připravil přírodu na zimu?

Beseda nad uměleckým dílem Václava Nehasila - „ Podzim“. Co vidím na obraze? Jaké jsou na něm barvy? Jak na mě působí barvy na obraze? Mohu je také namíchat a jak?

Václav Nehasil, Podzim 1986

Pojetí práce: Snaha o reprodukci uměleckého díla, výtvarná parafráze.

Výtvarný problém: originál, kopie a parafráze, míchání barev, podzimní škály

Technika: malba, formát A3

Přidaná hodnota: Rozdíl mezi originálem a kopií.

Výtvarná a vizuální kultura: Václav Nehasil, Podzim (Šamšula Pavel, Obrazárna v hlavě)

2. Námet: Změny v přírodě

Motivace: Vycházka do lesa. Pozorujeme změny, které v přírodě nastaly. Vidíme nějaká zvířata, nebo se schovávají před zimou? Co pro ně můžeme v tomto období udělat? V zahradě školy nainstalujeme ptačí budku, o kterou se budeme v zimě starat.

Ptáček v zimě

Ptáček volá:

„ Vítku, Lidko,

sypte drobky na krmítko,

čím víc dáte zrníček,

tím víc bude písniček,

kdo se o mne nepostará,

bez písniček bude z jara".

(František Hrubín)

Raději se už půjdeme schovat zpátky do tepla. Je nevlídno, zima nám leze za nehty. Za oknem pozorujeme padající sníh a víření sněhových vloček. My se teď pokusíme nakreslit pohyb a víření sněhových vloček.

Výtvarný problém: tmavé a světlé linie - hry s rytmem, ztížené podmínky

Pojetí práce: Na větší formát nalepíme kuličky z muchlaného papíru, dáme přes ně jemnější papír a uhlem jezdíme po ploše, kroužíme, zaznamenáváme pohyb.

Technika: ostrá i rozetřená kresba uhlem a její rozmývání, formát A3 - A1, práce ve dvojici

Přidaná hodnota: Prožívání živlu gestem, uvolněným výtvarným rukopisem.

Výtvarná kultura: Dalibor Chatrný

3. Námět: Náš strom

Motivace: Žil jednou jeden strom. Stál na zahradě a děti kolem něj často běhaly. Při hře na schovávanou se skrývaly za jeho silný kmen a nikdy je nenapadlo, že ten strom je živý. Až jednou přišel malíř a namaloval ho ve všech jeho proměnách.

Zjara byl vyparáděný jako kytka pro nevěstu. Když přišly děti blíž, slyšely krásné zvuky - včelky, ptáky... Jednoho dne se však všechno změnilo. Kytice zmizela a místo kvítků byla na stopkách malinká zelená jablíčka. Také všechny schovával před letním palčivým sluníčkem lip než sebedražší slunečník. Na podzim vystrojil strom hostinu i pro děti. A když všechna jablka snědly, očesaly a schovaly ve sklepě, jeho větve unavené tíhou úrody se narovnaly a strom si konečně oddychl. V koruně nastal klid. Ještě dřív než usnul, schoval svoji mízu hluboko do země, do kořenů a zamával pestře zbarveným listím. A přišla zima. Z krásné koruny nezbylo nic, jen holé větve trčely do zimy a na nich posedávaly vrány a havrani. A děti si přály, aby hodně sněžilo, protože sníh, to je dobrá peřina, která ochrání kořeny před mrazem.

Pojetí práce: Z balicího papíru vytrháme kmen, větve a nalepíme na velký formát. Z bílého hedvábného papíru mačkáním tvoříme sníh a lepíme na větve stromů.

Výtvarný problém: hra s papírem - trhání, mačkání, vrstvení

Technika: koláž, muchláž z hedvábného papíru, práce ve skupině

Přidaná hodnota: Proč jsou stromy pro život lidí důležité. Vegetační fáze stromu.

Výtvarná kultura: Jiří John

Odkazy: <http://sbirky.cmvu.cz/>

Strom

*Zjara dává krásu,
chládek v parném létě,
na podzim tě krmí,
v zimě zahřeje tě.*

(Dagmar Šottnerová)

4. Námět: Vnitřní světlo a teplo

Motivace: Dny jsou stále kratší, tmy přibývá a venku je smutno. Smutný je pohled na holé větve stromů a uplakané počasí, které se brzy změní ve sněhové přeháňky. Příchod zimy lze očekávat každým dnem. Vyprávím dětem legendu o svatém Martinovi. Jaký sv. Martin byl? Jaké bylo jeho srdce?

Podzimní období je časem, kdy ubývá v přírodě světla a současně i vnějšího tepla. Brzy však budou Vánoce - doba, kdy se v lidských srdcích hromadí láska a štědrost (vnitřní světlo a teplo). To je také symbolizováno v Martinově dobrém skutku.

Pojetí práce: Vnímání tepla - přenesení vzniklých asociací na papír pomocí hadříku, houby a prstů.

Výtvarný problém: poznávání výrazových vlastností barev, odvozené od vyjádření svých pocitů nebo pokusy s různými druhy a velikostmi nástrojů - hadřík, houba, ruka

Technika: malba, formát A3

Přidaná hodnota: Umět vyjádřit představu barevnosti ve spojení s vnitřním teplem.

Výtvarná kultura: informel, gestická malba

Odkazy: http://www.galeriecheb.ez/obr_vystavy/422006_horkajehla@l.jpg

Pranostiky:

Na svatého Martina kouřívá se z komína, a na svatou Kateřinu schováme se pod peřinu.

Přijede - li Martin na bílém koni, metelice za metelící se honí.

4. Zima (výuka prosinec - únor)

1. Vánoce

1. Námět: Anděl

Motivace: Vyprávím příběh Jitky Molavcové „Slzička“

„Když jsem byla malá jako vy, začalo pršet a já si myslela, že v nebi pláčí andělé. Hned vám vysvětlím, jak jsem na to přišla. Říkala jsem si, že každý člověk má v nebi svého anděla, který na nás dává pozor jako maminka, která se každou chvíli dívá z okna na své dítě a hlídá ho, aby se mi nic nestalo. Když maminky nemají čas, dávají pozor andělé. Jenomže nemohou zavolat jako maminka, protože nebe je moc daleko a my bychom je neslyšeli. Strach o to, aby se nám nic nestalo, mají ale stejný. Když má takový anděl na starosti moc zlobivého kluka, tak má určitě nervy, jak se říká „nadranc“. Nelíbí se mu, když si nečistíte zuby, perete se se sourozenci, neposloucháte rodiče. Když už si neví rady, povolí mu nervy a začne plakat. Pláče, pláče a z nebe padají slzičky. Naopak, když celý den svítí slunce, děti jsou hodné. Musím se vám přiznat, že tohle je jenom pohádka. V životě musíme na sebe dávat pozor sami. Možná, že když budete pořádně naslouchat, tak ty dobré rady ve svém uchu uslyšíte.“ (zkráceno)

Jak myslíte, že andělé vypadají? Mají také starosti? A jaké?

Pojetí práce: Seznámení se s principy tisku z papírové koláže. Komponujeme postavu anděla, umísťujeme na podklad, vrstvíme. Používáme různé síly papíru. Snažíme se pracovat s jednoduchými tvary, bez zbytečných detailů. Lepíme. Práci necháme zaschnout a tiskneme.

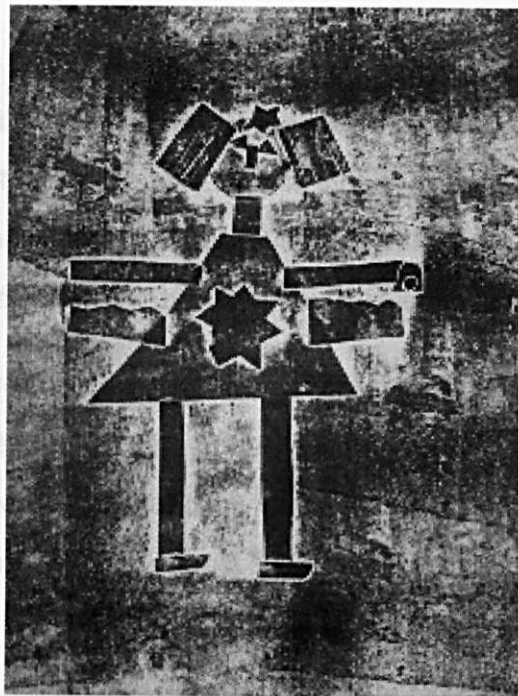
Výtvarný problém: vzájemné vztahy mezi prvky koláže, tisk z výšky

Technika: tisk z koláže, formát A3

Přidaná hodnota: Nezapomeň poslouchat svého „anděla“.

Výtvarná a vizuální kultura: Max Švabinský nebo Josef Váchal

Odkazy: <http://www.artbohemia.cz/>, <http://www.vachal.cz/>

Obr. 4 - 7: Obrazová příloha k lekci Anděl

2. Námět: Andělská párty

Motivace: Vyprávěli jsme si, že andělé to vůbec někdy nemají jednoduché. Mají spoustu práce s námi lidmi a to někdy pořádně unaví. Myslíte, že také odpočívají? Jak třeba? Jakpak to asi v nebi vypadá, když chtějí andělé oslavovat? Co si oblékají? Jsou také jako my ve slavnostním...? Pokusíme se vytvořit šaty, které andělé využijí, až budou oslavovat.

Pojetí práce: Děti měly za úkol vytvořit slavnostní šat pro anděla. Přemýšleli jsme, jaký materiál bychom mohli při práci použít. Některé si děti donesly samy, jiné jsme měli k dispozici ve školní družině. Jako tělo (krejčovskou pannu) jsme využili různých skleněných lahví (průhlednost). Obalovali jsme je textilem, tvořili konstrukce křídel z drátků, zdobili je peřím a dalšími materiály.

Výtvarný problém: variabilita tvarů, setkávání nesusoudných materiálů

Technika: objekty z láhví, drátkování, využití korálků, peří, textilu (dle uvážení dětí)

Přidaná hodnota: Kdo jsou to andělé? Odkud se vzali?

Výtvarná a vizuální kultura: ukázky barokních obrazů

Andílek

Víte, co je paráda?

Položit se na záda

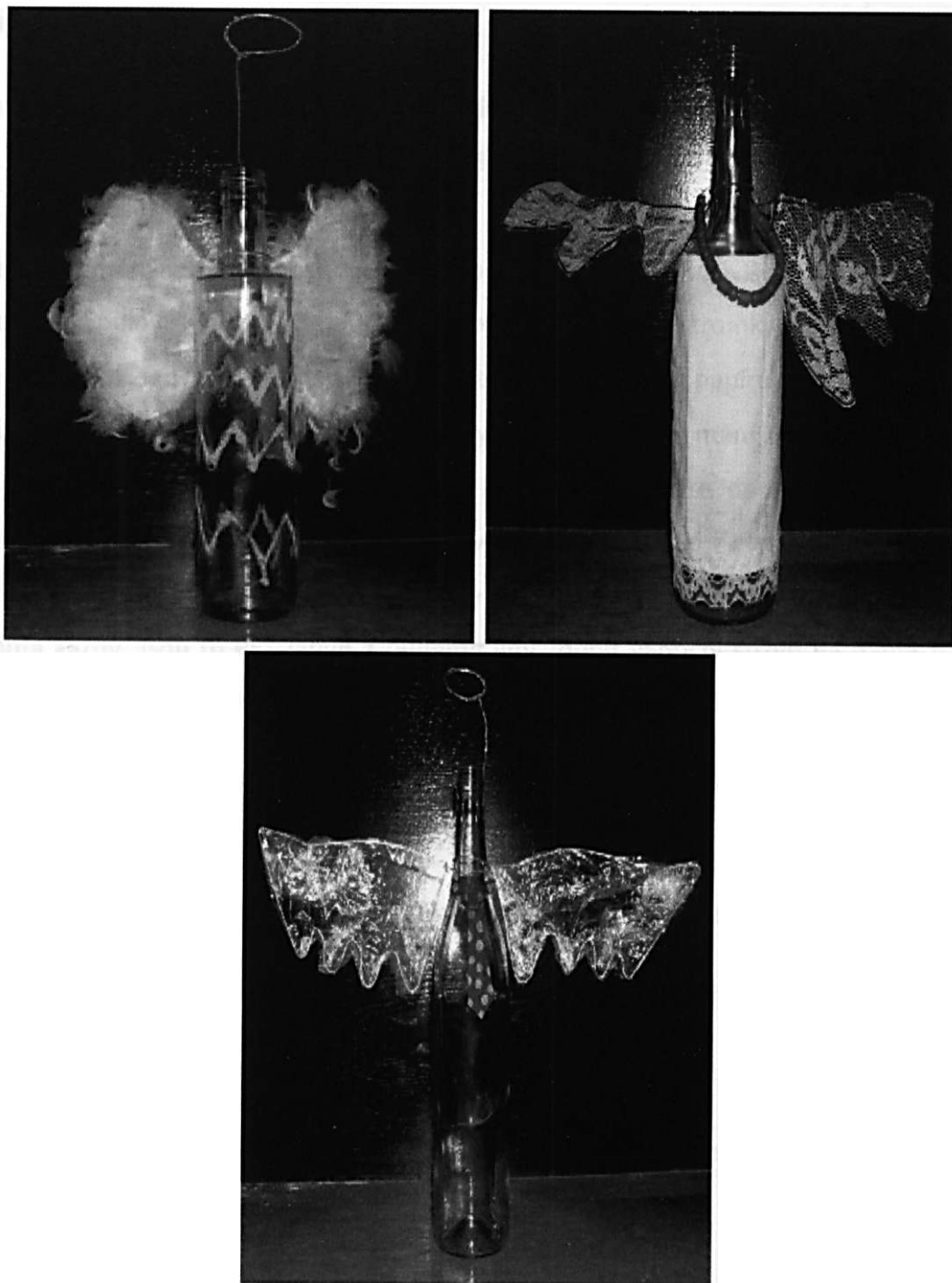
do bílého sněhu.

Uvidíte andílka

i ta jeho křídylka

jenom pro potěchu.

(Zuzana Kopecká, Básničky od srdíčka)

Obr. 8 -10: Obrazová příloha k lekci Andělská párty

3. *Námět: Vánoční ozdoby z PET lahví*

Motivace: Chystání vánočních ozdob a výzdoba začíná obvykle dlouho před Štědrým dnem. Každá hospodyně v minulosti i dnešní ženy pravidelně před Vánoce gruntují celý dům. Vánoční výzdoba byla dříve jiná, než je dnes. Také zdobení stromečků prošlo vývojem a změnami. Odlišnost, zejména bohatost zdobení závisela na postavení a možnostech rodiny, ale i na krajových zvyklostech. Dříve se stromky zdobily přírodními ozdobami - jablka, ořechy, šišky. Hvězdy a řetězy se vyráběly z papíru. Později se objevily skleněné ozdoby - foukané baňky, korálky. S vývojem se mění i způsoby zdobení stromečků, někdy bohužel na úkor vkusu. Jaké ozdoby máte doma vy? Které máte nejradši? Má doma někdo ozdoby, které si v rodině předáváte z generace na generaci? Ukazujeme si druhy vánočních ozdob. Dnes se pokusíme vyrobit ozdoby z materiálu, který má doma každý. Jsou to PET lahve a budeme jimi zdobit vánoční strom na náměstí, kde mezi sebou budou soutěžit mateřské a základní školy o nejlépe ozdobený strom.

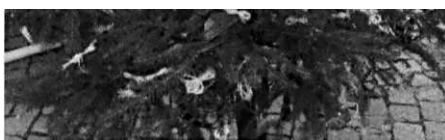
Pojetí práce: Z PET lahví stříháme proužky, malujeme je barvami na sklo. Potom spojujeme drátky, provázky a vytváříme ozdoby.

Výtvarný problém: tvarování materiálu, zásahy do podoby materiálu

Technika: objektová tvorba z Pet lahví, malba barvami na sklo, drátek, provázek

Přidaná hodnota: Ozdoby nemusí být okázalé ani drahé a přesto mohou udělat radost.

Výtvarná a vizuální kultura: ukázka vánočních ozdob (dřevěné, skleněné, slámové...).

Obr. 11 -13: Obrazová příloha k lekci Vánoční ozdoby z PET lahví

4. Námět: Keramický betlém

Motivace: Dětem vyprávím příběh Hany Doskočilové: „Naděje aneb nad Betlémem vyšla hvězda.“

Byla to kometa, hvězda vlasatice, zvěstovala všem lidem, že se právě dole v chlévě narodilo děťátko. A že to není obyčejný kluk, ale syn boží, který celý svět změní k lepšímu. Lidé se zaradovali a pospíchali za tou zlatou hvězdou, mladí i staří, pastýři i králové, protože se v každém z nich rozsvítilo světýlko naděje. Malému Ježíškovi se poklonili, složili

svoje dary a pospíchali domů, aby nezmeškali, až ta doba nastane. Čekali týden, měsíc, čekali spoustu let, ale svět zůstal pořád stejný. A tak světýlka slábla a slábla, blikala a zhasínala jedno po druhém. Když potom z Ježíška vyrostl Ježíš, snažil se opravdu ze všech sil změnit svět k lepšímu, ale lidé už byli zase lhostejní a většinou si toho ani nevšimli...

Vyprávím o vzniku prvních Betlémů. Návštěva výstavy Betlémů v Muzeu Vysočina.

Uspořádáme vánoční slavnost pro rodiče a děti, kde budeme společně vyrábět postavy z Betléma z keramické hlíny.

Pojetí práce: Rodiče a děti se nejdříve domluvili mezi sebou, kdo bude jakou postavu modelovat. Zopakovala jsem zásady práce s keramickou hlínou. Ke zdobení jsme využili otisků pytloviny, knoflíků. Děti potom společně s rodiči modelovali. Po dokončení jsem se snažila o to, aby nenavlhčovali hlínu, ani nepracovali s mokřýma rukama - došlo by tak k setření osobitého rukopisu a postavy by tak ztratily výraz. Při práci jsme poslouchali vánoční koledy, upíjeli čaj a ochutnávali vánoční cukroví.

Výtvarný problém: Naučit se základům technologie správného zacházení s výtvarným materiálem - keramickou hlínou, modelování postav, otisk do hlíny, dekor

Technika: modelování - práce s keramickou hlínou

Přidaná hodnota: Poznat rodiče kamarádů, učit se spolupráci ve skupině. Betlémy.

Výtvarná a vizuální kultura: výstava Betlémů v Muzeu Vysočina

Obr. 14: Obrazová příloha k lekci Betlém

5. *Námět: U nás doma*

Motivace: Dětem přečtu příběh Josefa Lady - Zima.

Vyprávíme si, o průběhu Vánoc v našich domovech. Každá rodina má jisté zvyklosti, rituály, tradiční jídla. Vánoce jsou časem, kdy lidé chtějí být spolu, mít pocit bezpečí. Je to čas obdarovávání nejen dárky, ale i kouskem lásky, která sídlí v našich srdcích.

Poprosím děti, aby donesly několik fotografií z Vánoc jejich rodiny. Budeme si povídat, kdo je kdo, jestli si vzpomenou, co právě na Vánoce dostaly, co by darovaly jednotlivým členům rodiny pod stromeček...

Pojetí práce: Nejdříve děti nakreslily voskovkami dům, ve kterém bydlí, Potom prostříhly okna. Na menší papír nakreslily tuší a vodovými barvami vánoční atmosféru u nich doma a vlepily do otevřených oken. Voskovky jsme přetřeli vodovými barvami.

Výtvarný problém: vrstvení a překrývání výtvarného materiálu, pohled dovnitř

Technika: kresba voskovými pastelami, malba A3 nebo větší

Přidaná hodnota: Chápat domov nejen jako funkční organismus, ale především jako citové zázemí.

Výtvarná a vizuální kultura: Josef Lada

Obr. 15: Obrazová příloha k lekcí U nás doma

2. Zimní spánek - přechodové úlohy

1. Námět: Co vidím za oknem

Motivace:

Nový rok

Nesu vám, lidičky, nesu vám novinu!

Starý rok překročil osudnou hodinu!

Nesu vám, lidičky, nesu vám vzkaz,

že ten rok letošní začíná včas.

(Zuzana Kopecká, Básničky od srdíčka)

Začal nám nový rok. Někteří lidé jsou plní očekávání, co jim přinese. Jaký bude? Co byste si přáli vy? Je něco, co si moc přeješ? Nový rok je také časem, kdy je vládcem zima. Často se nám ani nechce vycházet z vyhřátého domova, nejraději bychom se zachumlali do vyhřáté postele a prohlíželi si svoji oblíbenou knížku. Nebo se jen tak díváme z okna a přemýšlíme. Co vidíš za oknem svého pokoje? Jaký pohled máš nejradši? My se půjdeme podívat, co vidíme za oknem ve škole a pokusíme se pohled namalovat na okno nebo dveře.

Pojetí práce: Děti se domluvily mezi sebou, v jaké skupině budou pracovat. Malovaly bílou, hnědou a černou temperou a snažily se zachytit pohled z okna. Míchaly světlé a tmavé tóny, které charakterizovaly zvolený motiv.

Výtvarný problém: omezení malby pouze třemi barvami, řešení formátu

Technika: malba na okno, bílá, hnědá, černá tempera, formát - skutečná velikost okna, dveří, práce ve skupině

Přidaná hodnota: Učit se spolupráci ve skupině, respektovat názor druhého

Výtvarná a vizuální kultura: Piet Mondrian, Šedý strom (Umění 20. Století, Taschen)

Obr. 16 -17: Obrazová příloha k lekci Co vidím za oknem

2. Námět: Vločky na čepici

Motivace: Paní Zima bydlí ve Sněžném království vysoko v oblacích. Vždycky když v zimě po ránu vstává, duchny sněhu natřepává... a právě v tu chvíli se k nám na zem snese peří z její sněhové peřiny a nám padají na čepici sněhové vločky. Paní Zima má velkou moc.

Už jste si někdy prohlíželi tvar sněhových vloček? Zdají se všechny stejné, ale ve skutečnosti je každá úplně jiná.

Pojetí práce: Na tmavý kachlík nebo skleněnou destičku podlepenou černým papírem, kterou jsme měli umístěnou na chladném místě nebo chladničce, necháváme dopadat

sněhové vločky a pozorujeme jejich šestiúhelníkové tvary pod lupou. Na modrý papír malujeme bílou temperou sněhové vločky, vystříháme. Z balicího papíru vytrháme tvar čepice a vločky na ně nalepíme.

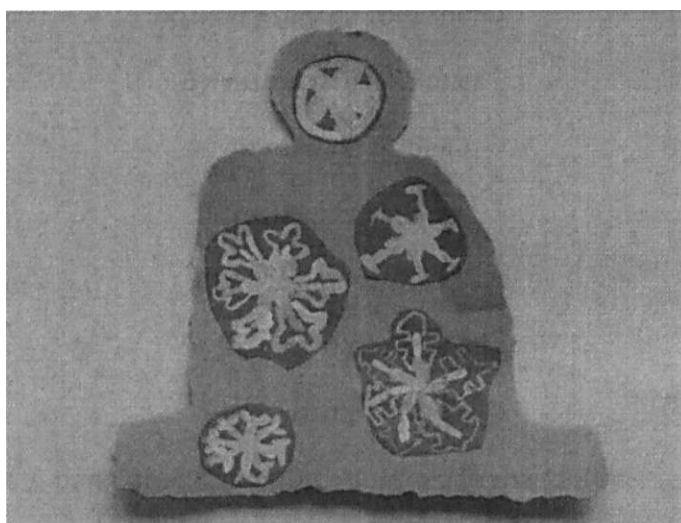
Výtvarný problém: variace na základní stavební řád ledových krystalků

Technika: malba, koláž

Přidaná hodnota: Uvědomění si koloběhu přírody.

Výtvarná a vizuální kultura: ukázka makro fotografií sněhových vloček na internetu

Odkaz: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Led>

Obr. 18: Obrazová příloha k lekci Vločky na čepici

3. Námět: Stopy ve sněhu

Motivace: Venku je zima, právě napadl čerstvý sníh, ve kterém jsme objevili zvířecí stopy. Zvířata vycházejí ze svých skrýší a chodí hledat potravu. Viděli jste už někdy otisknutou stopu ve sněhu? Jak stopa vypadala, kterému zvířátku mohla patřit?

Prohlížíme v knížce stopy zvířat.

Stopy ve sněhu

*Kdo tu skákal hop a hop,
sníh nám poví podle stop.*

*Chodila tu zrána,
chodila tu vrána.*

*Pak tu čtverák zajíček
otisk čtvero paciček.*

*Ani bažant nescházel,
taky se tu procházel.*

*Koroptvičky nakonec
nožkou psaly na tom sněhu:*

*Byly jsme tu v noci dnes
až do rána na noclehu.*

*Mrazila nás ale zem
nejvíc na nožičky -*

Se srdečným pozdravem

Vaše koroptvičky.

(Jan Čárek, Čarokruh, Albatros, Praha 1984)

Také my lidé zanecháváme stopy, nejsou to jen stopy ve sněhu nebo blátě. Může to být stopa našeho hledání v životě, stopy cest, které nikam nevedou a ztrácejí se v labyrintu světa, nebo se rozplétají v jasný cíl, který nám udává směr cesty, aniž bychom ho museli nutně dosáhnout.

Pojetí práce: Venku v zahradě školy utváříme linie vyšlapaných stop - labyrint.

Výtvarný problém: pomíjivé stopy ve sněhu a jejich proměny

Technika: akční tvorba v přírodě, linie vyšlapaných stop, práce ve skupině

Přidaná hodnota: Cesta samotná je důležitější, než cíl.

Obr. 19 - 21: Obrazová příloha k lekci Labyrint

4. Jak si hraje Mráz a Meluzína

Motivace: Co dokáže vykouzlit z vodních kapek Mráz, jistě už každý viděl. Pokud mu ještě pomáhá jeho kamarádka Meluzína, hned každý pozná, že vládne paní Zima. Meluzína si rozfukává do všech stran, vše co jí stojí v cestě a ještě při tom dokáže hučet a pískat. A Mráz? Ten dokáže štípnout do tváře nebo zalézt do rukavic. Ale bez paní Zimy by nebyly zamrzlé rybníky ani klouzačky. Jenom Mráz umí vymalovat okna ledovými květy.

Zkusíme si zahrát hru, kdy bude Meluzína rozfukovat vše, co Mráz zdobí a pomůže nám k tomu modrá tuš.

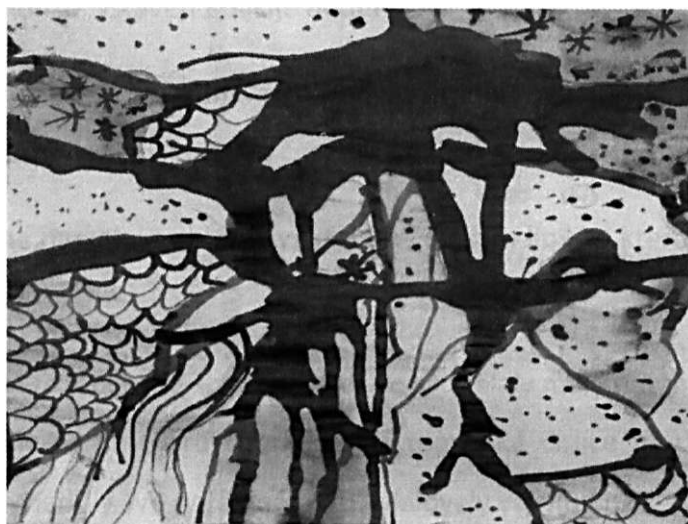
Pojetí práce: Na papír vylijeme tuš, pomocí brčka rozfukáváme kaňku do všech stran. Necháme zaschnout. Sledujeme, prohlížíme a přemýšlíme, v co by se nám mohla proměnit. Po zaschnutí budeme stejně jako Mráz, dokreslovat špejlí dle fantazie dětí.

Výtvarný problém: náhodně vzniklé tvary

Technika: lití, rozfukávání barvy, dotváření špejlí, dřívkem, formát A4

Přidaná hodnota: Hledání významů v neurčitých tvarech.

Výtvarná a vizuální kultura: V. Boudník nebo Jackson Pollock (Umění 20. Století, Taschen)

Obr. 22: Obrazová příloha k lekci Jak si hraje Mráz a Meluzína

Obr. 23: Obrazová příloha k lekci Jak si hraje Mráz a Meluzína

3. Běh času - přechodové úlohy

1. Námět: Hodinky

Motivace: Hodiny jsou přístroj, který nám měří čas. Každé hodiny mají svůj „hlas“ a rytmus. Zkuste vymyslet pro své hodiny originální hlas a rytmus (např. Bim bim bam bam, Tikytaky, Tykytak, Činky cink...). Můžeme uspořádat koncert všech hodin dohromady.

Zahrajeme si hru: Honzo, vstávej! Kolik je hodin?

Po krátké pohybové aktivitě si sedneme na zem a prohlížíme různé druhy budíků, hodinek (i papírových), obrázky hodin v knížce a časopisech. Které se vám líbí nejvíce? Proč?

My se teď pokusíme namalovat hodinky, které by se vám líbily a které byste rádi nosili na své ruce.

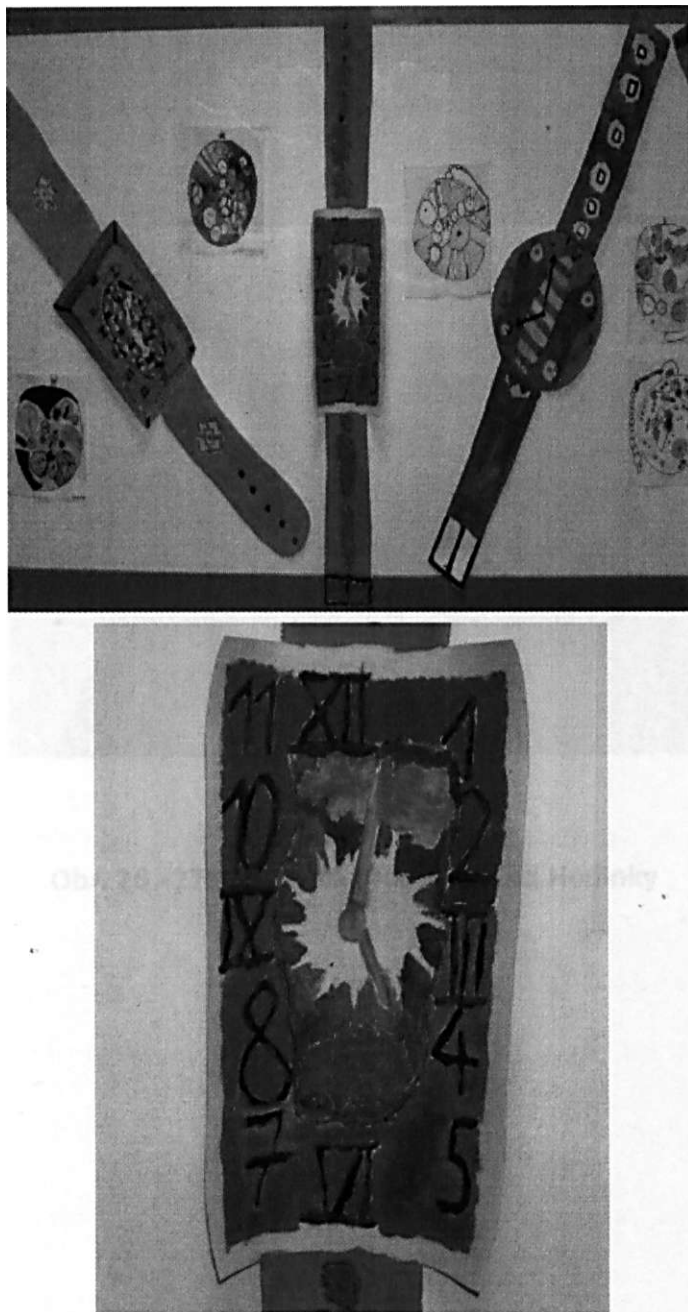
Pojetí práce: Děti se rozdělily do skupin. Nejdříve si udělaly malý návrh, jak budou hodinky vypadat a domluvily se na tvaru ciferníku, na tom jaké číslice použijí, hledaly vhodné barevné tóny, aby vyjádřily své pojetí námětu. Malovaly ve skupině.

Výtvarný problém: barevná kompozice - řešení formátu

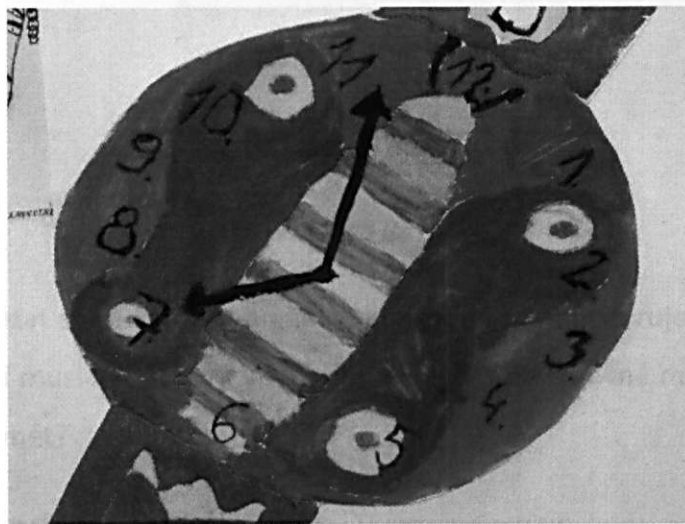
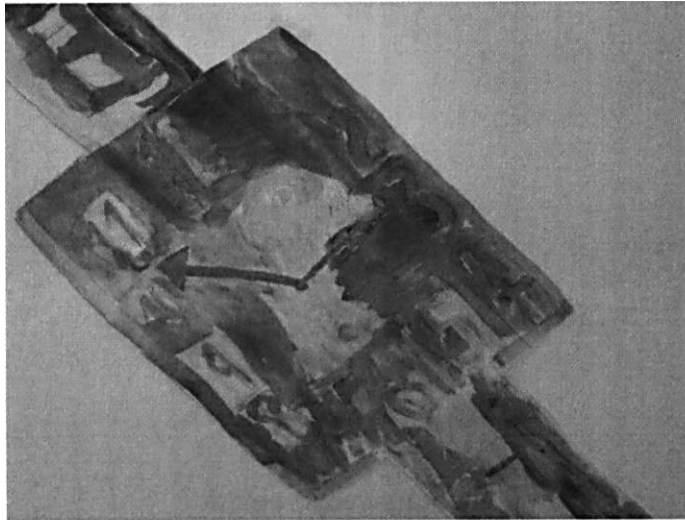
Technika: malba temperou na velký formát, velikost asi 120x60 cm, práce ve skupině

Přidaná hodnota: Komunikace ve skupině.

Výtvarná a vizuální kultura: Friedensreich Hundertwasser, Oboustranné hodinky nepravidelného tvaru

Obr. 24 - 25: Obrazová příloha k lekci Hodinky

Obr. 26 - 27: Obrazová příloha k lekci Hodinky

2. Námět: Strojek uvnitř hodinek

Motivace:

Hodiny

*Na policiče v kuchyni
stojí poklad rodinný
a v něm ručka ručku honí,
malá velkou nedohoní.
Velká každou hodinu
schová malou do stínu.*

(Václav Fišer)

Dětem donesu ukázat staré kapesní hodinky, které otevřu, a pozorujeme kolečka. Jak asi fungují? Jaká to asi musí být práce, dát všechna kolečka na správné místo? A co hodinář? Co všechno musí umět?

My se teď pokusíme strojek a kolečka nakreslit.

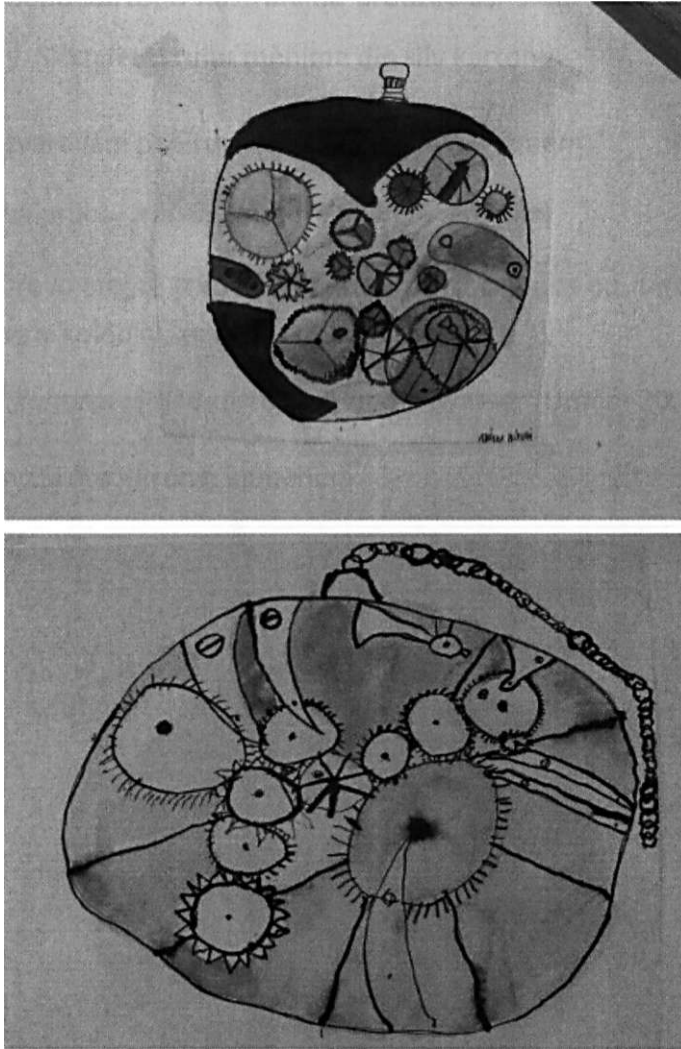
Pojetí práce: Děti nejdříve nakreslily tvar kapesních hodinek, pak se snažily o zachycení strojku hodinek - přepis skutečnosti.

Výtvarný problém: vyvážené rozvržení plochy, uvědomování si vztahu výtvarného motivu a formátu nebo ilustrace - přepis skutečnosti

Technika: kresba tuší, formát A3

Přidaná hodnota: Mít hodinky dříve nebylo takovou samozřejmostí, jak je tomu dnes.

Výtvarná a vizuální kultura: ukázky kapesních hodinek

Obr. 28 - 29: Obrazová příloha k lekci Strojek uvnitř hodinek

3. **Námět: Letokruhy**

Motivace: S dětmi jdeme na vycházku do lesa nebo parku, kde pozorujeme pařezy, pokácené stromy. Stáří stromu můžeme určit pomocí letokruhů. Víte, jak vznikají? Zima je obdobím vegetačního klidu a stromy odpočívají. Jakmile se na jaře oteplí a strom má dost vláhy, začne růst. Po obvodu kmene pod kůrou a lýkem přibývá širší vrstva světlého dřeva. V létě je vláhy málo, a tak vrstva dřeva, která pod kůrou naroste, je tenčí a tmavě zbarvená. V jednom roce přibude pod kůrou vždy jeden světlý a jeden tmavý kruh - této dvojici říkáme letokruh.

Pojetí práce: Z hnědého kartonu nastříháme proužky asi 1 cm široké. Lepíme do kruhu a vytváříme letokruhy. Šířku letokruhu měníme dle síly kartonu.

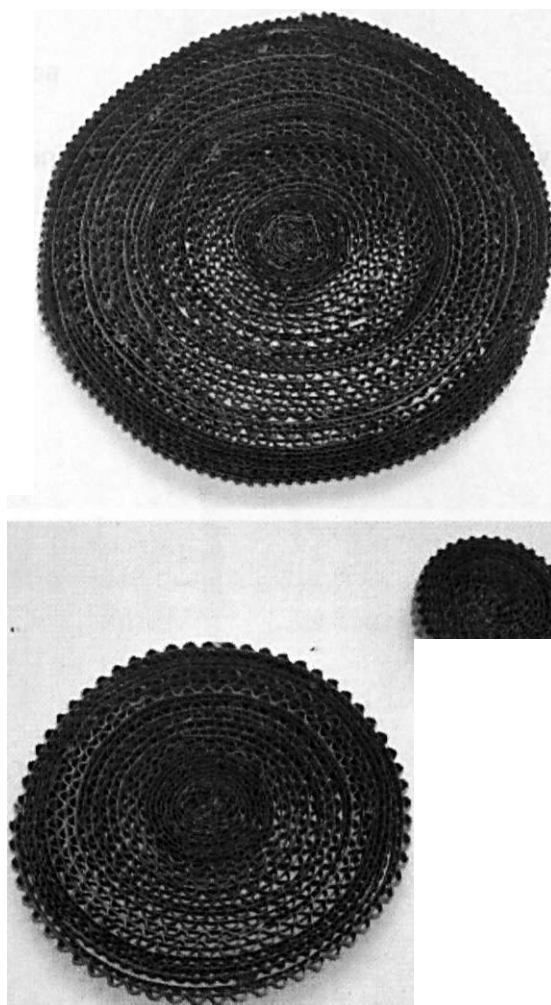
Výtvarný problém: tvarování papíru, práce s výtvarným rytmem

Technika: prostorová práce, stáčený materiál (vlnitá lepenka)

Přidaná hodnota: Dřevo stejně jako kámen, doprovází člověka od narození do konce jeho života. Ze dřeva bývaly kolébky, ze dřeva se dělají i rakve...

Výtvarná a vizuální kultura:: Friedensreich Hundertwasser (Umění 20. Století, Taschen)

nebo Anna Klimešová, Léto - kruhy, kamenina

Obr. 30 - 31: Obrazová příloha k lekci Letokruhy

4. Námět: Stroj času

Motivace: Nikdo nedokáže vzdorovat nemilosrdnému plynutí času, ale rychlost, s jako čas uhání dnes, připadá mnohým větší než kdykoli předtím. Změna ročních období, fáze měsíce, opakování střídání dne a noci, to vše člověka přimělo k tomu, aby si všiml pravidelného rytmu přírody a začal si ho všímat v časové souvislosti.

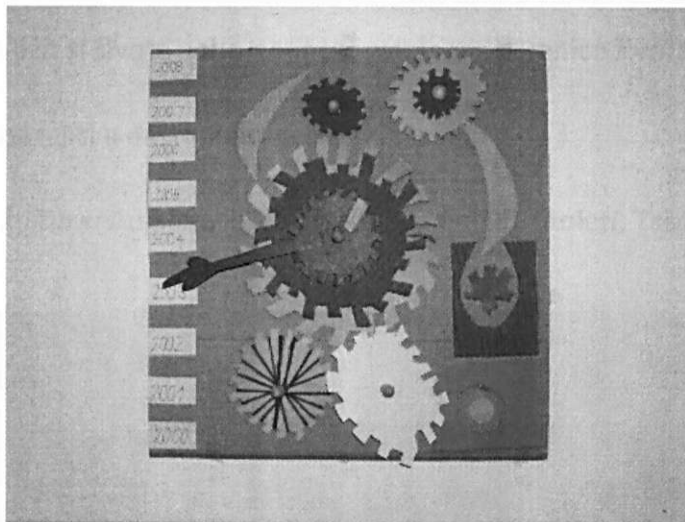
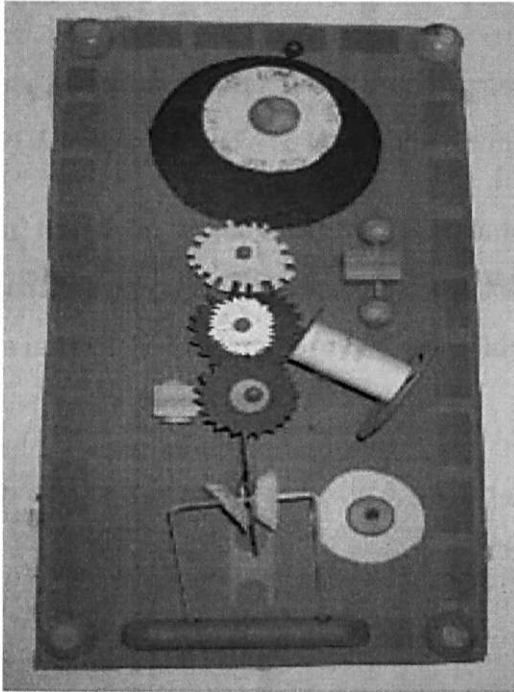
Pojetí práce: Děti se rozdělily do skupin. Na výběr jsem jim dala barevné nebo jednobarevné kartony. Z nich potom vystřihovaly kolečka a za pomoci drátku, dřevěných korálků, odřezků, papírových ruliček a dalšího odpadového materiálu konstruovaly stroj času.

Výtvarný problém: využití výtvarných objektů

Technika: objektová tvorba

Přidaná hodnota: Mechanické hodiny člověka částečně zbavily jeho závislosti na rytmu přírody, ale na druhou stranu se z něj stal otrok času.

Výtvarná a vizuální kultura: Ukázka Čínské věže s hodinami z roku 1088 n. l.

Obr. 32 - 34: Obrazová příloha k lekci Stroj času

5. **Námět: Ruce**

Motivace: Sedíme v kruhu, prohlížíme si své ruce, ruce kamarádů. Jsou stejné? V čem jsou stejné? V čem se liší? Jaké to je, když nás pohladí maminka, tatínek, babička...

S dětmi navštívím domov důchodců, máme připravený krátký program s písničkami. Posloucháme vyprávění, jaké to bylo dříve, když oni byli dětmi. Co všechno dokázali svými rukama udělat... Prohlížíme si ruce starých lidí, vrásky, stopy po práci i zub času, který je na ruce vidět.

Pojetí práce: Fotografujeme své ruce, potom ruce starého člověka. Kontrast dětství x stáří.

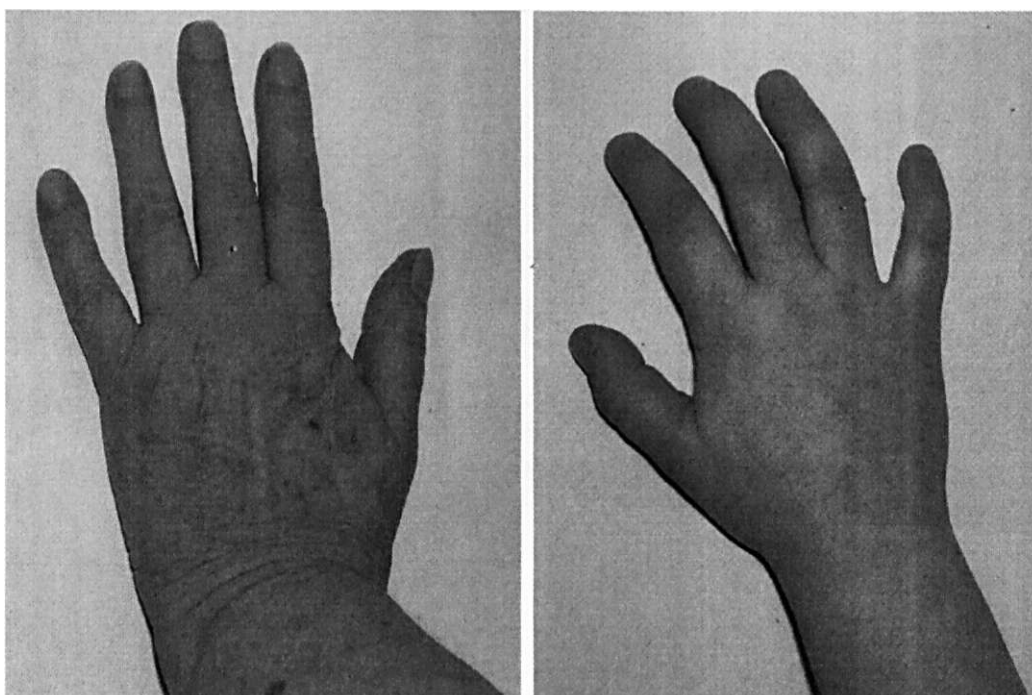
Výtvarný problém: zachycení času ve fotografii

Technika: černobílá fotografie

Přidaná hodnota: Vážít si života, jeho neopakovatelnosti. Hranice života - dětství a stáří.

Užší vztah mezi odcházející a nastupující generací.

Výtvarná a vizuální kultura: Auguste Rodin, Ruce (Umění 20. Století, Taschen)

Obr. 35: Obrazová příloha k lekci Ruce